

Komenský vykládá Komenského

Citáty Jana Amose Komenského

Epizoda 02 – Osudový labyrint

Být uvnitř je víc než být navenek

Lepší je něčím být než se zdát tím být. Být uvnitř je více než být navenek. Třebaže to nikdo nevidí, třebaže bychom to mohli utajit před bohy i lidmi (Cicero). Je třeba žít tak, jako bychom žili všem na očích. Je třeba myslet tak, jako by nám někdo nahlížel do srdce. Vždyť co je platné, je-li něco skryto před lidmi? Bohu není nic uzavřeno (Seneca v listě 84 i jinde). Žij s lidmi tak, jako by to viděl Bůh, a s Bohem mluv tak, jako by to slyšeli lidé. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 244*

Svět chce být klamán

Ale svět chce být klamán a mít své rány léčeny jen zevně (Jr 8,11). Budiž tedy klamán, ale nikoli mnou. *Obecná porada o nápravě věcí lidských III. 477*

Celý svět hraje divadlo

Čtvrtý labyrint v lidských srdcích je pýcha titulů a prázdnota obřadů spolu se stále se zvětšující nádherou a zpupností, kouřem a líčidlem. Došlo to tak daleko, že se už téměř nikdo nestará o užitečné věci, ale o hlouposti skoro všichni; takže už není nepravdivé pořekadlo, že svět ovládají obřady, anebo že celý svět hraje divadlo. Všude je totiž víc pochlebování a lichocení než pravdy; napořád je vidět stíny bez těla, peří bez ptáka, postroj bez koně, hůl bez pastýře, roucho bez filosofa, hlas bez mysli, tj. jména bez věcí. Stačí, že se plní zrak, sluch, fantazie; nikdo rád nepátrá po obsahu věcí. *Unum Necessarium str. 126-127*

Vše je třeba měřit užitkem

Je pustou marností mít dům, vzácné zařízení a ozdobné předměty všeho druhu, které si majitel obstaral nikoli pro svou potřebu, nýbrž pro oči diváků, protože všechno je třeba měřit užitkem. K čemu slouží bota větší, než noha potřebuje?“ *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 207*

Umění umírat

Je tak umění umírat uměním všech umění? Zajisté. Neboť smrt je poslední čára všech našich věcí – a tehdy je vše dobré, je-li dobrý závěr. Kdyby naše tak obtížná smrtelnost měla končit smrtí, tak bychom byli nešťastní, ale vpravdě nekonečně víc, kdyby se naše časné útrapy měly proměnit ve věčné... V čem ona příprava na smrt spočívá? Abys pořídil, co ještě vyžaduje pořízení, týkající se tebe, bližního i samého Boha. Pokud jde o tebe, abys před smrtí dal zemřít příčině své smrti, hříchům, aby nebylo nic, co by tě v okamžiku smrti děsilo. Pokud jde o bližního, máme se dočista smířit se všemi, dokud ještě žijeme (Mt 5,25). Pokud jde o Boha, mám si být skrze víru jist, že nám bude v Kristu milostiv (Ř 5,1-2). *Unum Necessarium str. 96.*

Jak čelit životním příhodám

Pravidla pro nahodilosti, jak nahodilosti využívat. Člověk žije život křehký a pouští se do různých činností. Není proto možné, aby před nahodilostmi unikl. Bude tedy nejlépe, nebude-li si nikdy slibovat bezpečí, nýbrž bude-li stále připraven na to, co se stává: nebo mít na paměti, že je člověkem a že mu nic lidského není cizí. (Není totiž možné mít pod nebem nebe, to znamená bezpečí a klid ve světě živlů, kde je všechno vratké a pomíjivé, kde se rodíme, abychom umřeli, dokonce umíráme i při zrození, a konec závisí na prvopočátku. Také to, co se může přihodit nepříjemného uprostřed životního běhu, má tisícovou podobu a není ani možné vyhnout se všem příležitostem. Vždyť kdo zůstane pro strach z pádu sedět na zemi? Prozíravý člověk vystavený tolikerym nahodilostem, dotírají-li jako střely nehody, pohromy, nemoci, úmrtí, se tedy bude vždy obávat čehokoli nejhoršího (vždyť každému se může stát to, co se někomu stává) a upevní ducha, aby snesl, cokoli se stane. Z toho bude trojí užitek. 1. Takový důmysl některé nahodilosti odvrátí, a to takové, do nichž leckdy vlastní vinou vběhnou lidé neopatrní a příliš si jistí. 2. Podaří-li se nahodilostem unikat, bude se to přičítat k ziskům, vzbudí to více libosti a více zbožné náklonnosti k Bohu, jež nás chrání. 3. Přihodí-li se nicméně něco nepříznivého, nebude to tak bolestné, poněvadž předvídané střely zraňují méně...“ *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 153*

Pamatuj na smrt

Hned od počátku života pamatuj na smrt. Pokud žiješ, žij jako na prahu smrti, abys zemřel jako na prahu života, ať už budeš umírat kdykoli. *Obecná porada o nápravě věcí lidských III. 133*

Jak zemřít

Pak teprve přijde na řadu třetí bod, čestné a blažené uzavření života. O něm se nejlépe vyjádřil Seneca: Jako mladík jsem uvažoval, jak mám dobře žít, ale jak jsem se stal starcem, uvažuji, jak mám dobře zemřít. Neboť v tom bude jistě dokonalá moudrost, předvídat své poslední věci, jak svědčí Bůh (Dt 32,29). To se má ovšem dít hned od útlého dětství, ale v mladém věku (kdy novost věcí na světě, rozmanitost vítaná smyslům a naděje na další život rozptyluje mysl podivuhodnými lákadly) se to nemůže dít tak vážně, jak se to může a má dít ve stáří. Může: poněvadž životní shon již ustává a smysly jsou již celkem přesyceny. Má: neboť se nepřipravujeme na věci minulé, nýbrž na přítomné a záhy nastávající. A starci (nejsou-li blázni) mají smrt už před očima. Nač se tedy mají spíše připravovat než na to, jakým objetím ji přijmou (i když přijde třeba znenadání)? Zde, právě zde platí platónská definice filosofie: Filosofie je rozjímání o smrti. Neboť jistě nejlepší částí filosofie je naučit se zemřít, rozuměj, dobře zemřít. Zemřít není žádné umění, smrt přijde sama, ale dobře zemřít je umění nad umění. *Obecná porada o nápravě věcí lidských III. 137*

Citáty jsou vybrány z těchto knih Jana Amose Komenského a vztahují se vždy k obsahu jednotlivých dílů animovaného seriálu:

KOMENSKÝ, J. A. *Obecná porada o nápravě věcí lidských*, I., II., III., Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992.

KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*, Žandov: Nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

KOMENSKÝ, J. A. *Unum Necessarium - Jedno nezbytné*, Praha: Nakladatelství Kalich, 1999.

KOMENSKÝ, J. A. *Předehra pansofie, Objasnění pansofických pokusů*, Praha: Nakladatelství Academia, 2010

KOMENSKÝ, J. A. *Didactica*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 11, Praha: Nakladatelství Academia, 1973

KOMENSKÝ, J. A. *Epistula ad Montanum*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 1, Praha: Nakladatelství Academia, 1969

Odkazy u citátů z Obecné porady o nápravě lidských jsou ve formátu svazek (římskými číslicemi) a číslo stránky.

ČESKÉ STUDNY

